

Dkt. Marv Wilson, Manabii, Kipindi cha 24, Isaya, Sehemu ya 2

© 2024 Marv Wilson na Ted Hildebrandt

Huyu ni Dkt. Marv Wilson katika mafundisho yake kuhusu Manabii. Huu ni kipindi cha 24, Isaya Sehemu ya 2.

Sawa, niko tayari kuanza. Tuombeane.

Bwana wetu Yesu Kristo, hatuelewi jinsi manabii wangeweza kusema chini ya msukumo wa roho yako. Hakika, hilo ni fumbo kwa sababu maneno yao ni msamiati wao wenyewe, na bado tunaamini uliongozwa, uliongozwa, kweli ulizungumza kupitia wao. Na tunapotafakari ubinadamu na uungu katika mchakato huu wa msukumo, tunakushukuru kwamba manabii wanatukumbusha kwamba hakuna njia wangeweza kusema mambo fulani isipokuwa kwamba kulikuwa na mkono huo wa ajabu mkononi mwao.

Tunakushukuru kwa jinsi Yesu anavyosema katika Luka 24 kuhusu jinsi manabii na Musa na Zaburi wanavyomshuhudia. Tunakushukuru kwamba tumemjia yeye ambaye manabii waliandika na kutarajia kumhusu. Ninaomba kwamba tutathamini upande wa msalaba tunaosimama juu yake tunapotazama nyuma na kutafakari ukuu na hekima, na ufunuo wa Mungu. Tusaidie kumwelewa nabii huyu Isaya kwa njia mpya, naomba. Mungu asielezee yote tunayofanya leo, tunajikabidhi kwako na sisi wenyewe katika darasa hili. Ninaomba hili kupitia Kristo Bwana wetu. Amina.

Sawa, ukumbusho, mambo machache. Kwanza kabisa, alasiri ya leo, 4.45, sawa? Hapo ndipo tunapoondoka ngazi ya chini.

Tutakutana huko Gilly's Lounge na magari yatatoka nje ya mlango. Tukielekea Seder huko Swampscott. Kwa hivyo, inapaswa kuwa wakati wa kufurahisha, wakati wa mafundisho.

Mimi hujifunza mambo kila wakati kama Wakristo. Sioni Wakristo wengi wakiishi maisha hayo kwa sababu ya kutoka, jambo ambalo linasikitisha sana kwa sababu Paulo anaandika katika 1 Wakorintho 10, akizungumza na waumini wa Kigiriki, si waumini Wayahudi, bali matawi ya mizeituni mwitu kama mimi na wengi wenu. Mababu zetu walipitia Bahari Nyekundu.

Hao ni baba zetu, si wale wa jamii tofauti. Tuna historia mpya kama John Bright asemavyo, historia ya Israeli inakuwa historia yetu. Ni manabii, ni wahenga, ni mababu zake wanakuwa wetu.

Kama ninyi ni wa Kristo, ninyi ni uzao wa Ibrahimu na maelezo yote ya chini yanayofuata. Kwa hivyo, tunakubali uzoefu huu wa imani ambao tumeingia, na kanisa, kama John Bright angetuambia, ni mwendelezo wa Israeli, si mbali na Israeli. Ni sehemu ya Israeli.

Na bila historia hii, hatuwezi kujieleza. Hivi ndivyo Paulo angesema katika Warumi 11, ambayo ni mzizi wa ndani kabisa wa mzeituni unaotutegemeza na kutulisha. Na kwa hivyo, usiku wa leo tutaangalia moja ya mada hizi kuu za malezi zinazoimarisha imani yetu, yaani ukombozi na uhuru, ambazo Yesu alijenga juu yake yapata miaka 1400 baadaye katika chumba cha juu.

Alichukua sherehe hiyo hiyo na kumimina maana mpya ndani yake. Alifanya marekebicho makubwa ya Midrash kuihusu. Kuna maana ya kina zaidi ambayo anafundisha uhuru.

Mahusiano hayo unaweza kuyafanya na wewe mwenyewe, lakini msingi wa yote, usiku wa leo tutazingatia. Usisahau kwamba tuna wakati mwingine pamoja Jumatatu unaokuja, kwa hivyo unataka kupitia nyenzo hiyo. Ninachotaka kufanya ni mambo mawili leo.

Maoni machache ya ziada kuhusu Isaya mwenyewe na kitabu hicho, kisha nataka kushughulikia baadhi ya masuala yanayohusiana na swali hili la kuvutia la nani aliandika Isaya, swali la uandishi wa Isaya. Mara ya mwisho, tulisema kuna utamaduni wa awali wa Kiyahudi kwamba Isaya huenda alijazwa kwenye shina la mti lenye mashimo na kukatwa vipande viwili wakati wa utawala wa Manase, ambaye alikuwa mfalme mkatili zaidi wa ufalme wa kusini. Ingawa Biblia haituambii hilo, inaweza kumaanisha katika kifungu hicho cha Waebrania.

Isaya alikuwa na wana wawili, mmoja ametajwa katika sura ya 7, mwingine katika sura ya 8. Maana za mfano kwa majina haya. Mungu atahifadhi mabaki hata kama majeshi ya Ashuru yalipangwa kuja dhidi ya ufalme wa kusini. Na haraka ya kuchukua mateka, funga mawindo, nyara za vita, haraka iwezekanavyo.

Ukumbusho wa mambo mawili. Kwanza, Mfalme Ahazi, ambaye anatishiwa na jeshi kubwa la Waashuru, angeokoka kweli. Kwa upande mwingine, haingekuja bila gharama kubwa.

Na kwa hivyo, kungekuwa na uharibifu, kwa kweli. Inatuambia kuhusu mgongano kati ya Ashuru na ufalme wa kusini. Sawa, mambo mengine machache ninayotaka kusema kuhusu Isaya.

Nilisema kulikuwa na hati nyingi zilizogunduliwa huko Qumran ambazo zinarudi nyuma kabla ya wakati wa Yesu, zikitukumbusha tena nafasi kuu ambayo Isaya alikuwa nayo katika maisha ya jamii ya Wayahudi. Ilikuwa kazi muhimu sana. Na

kitabu chochote utakachokisoma kwenye Hati za Bahari ya Chumvi kitakuwa na mengi ya kusema kuihusu.

Inazungumzia imani za kimasihi huko Qumran. Na , bila shaka, Isaya alikuwa sehemu ya hadithi hiyo. Ni nabii wa kimasihi zaidi kuliko wote.

Na ingawa Qumran kama jumuiya, kama hawa walikuwa Waesene waliotengeneza hati hizo, huenda walikuwa na toleo tofauti kidogo la Masihi. Ilikuwa jumuiya ya kimasihi. Ilikuwa ikisubiri mwisho wa enzi.

Ilikuwa imejitenga na ulimwengu wote ili kujitenga. Tunajua Isaya alikuwa mkazi wa ufalme wa kusini. Sura ya 7 inazungumzia Isaya huko nje akikagua usambazaji wa maji kwa ajili ya jiji la Yerusalemu, akiwa na wasiwasi kuhusu shambulio linalokuja.

Kwa hivyo, tunajua alikuwa maili 25 kutoka kwa Mika, kwa hivyo wote wawili walikuwa Yuda wakati huu. Tayari tumeshatoa maoni kuhusu hilo. Tofauti na Yeremia, ambaye Mungu alisema waziwazi kwamba abaki bila kuoja, kwa sababu hii ni ishara ya kukukumbusha kwamba ufalme wa kusini unakaribia mwisho wake haraka.

Na kwa hivyo, kutojua furaha ya ndoa ilikuwa njia ya kusema, wewe, kwa njia nyingi, utakuwa nabii anayelia. Kulia, kinyume cha kulia ni furaha, sherehe, harusi, ikiwa utafanya hivyo. Utaolewa nami.

Na wakumbushe watu wenzako kwamba Babeli iko karibu. Uhamishaji unakuja. Isaya, kwa upande mwingine, alifanya jambo la kawaida.

Aliaoa, jambo ambalo ni la msingi sana katika Biblia, si useja. Linaturudisha nyuma hadi amri ya kwanza kati ya amri 613. Peru Uruvu , zaeni na muongezeke.

Amri ya kwanza katika Biblia inaweka msingi wa mawazo ya kawaida. Kwa hivyo, mkewe anaelezewa kama nabii wa kike. Tutarudi kwenye mada hiyo.

Jambo lingine la kuvutia kuhusu Isaya, watu wengi hawajui kwamba aliandika vitabu vingine. Kwa mfano, maisha ya Uzia. Inavyoonekana, Isaya alianza huduma yake, na utume wake ulionekana kuja mwaka ambao Uzia alikufa.

Kwa hivyo, kwa miongo kadhaa, Isaya, akiishi Yerusalemu, alikuwa amemwona Uzia. 2 Mambo ya Nyakati 26:22 inahusisha jina la Isaya na aina fulani ya wasifu au historia iliyohusu maisha ya Uzia. Mmoja wa wafalme watatu au wanne waliomcha Mungu zaidi wa ufalme wa kusini, baadhi ya waliomcha Mungu zaidi walikuwa Uzia, Hezekia, na Yosia.

Unaweza kubishana kwa ajili ya mengine machache, lakini hayo ndiyo matatu makubwa; Biblia inasisitiza sana Yosia kuleta uamsho, ikitafuta kuleta kaskazini na kusini pamoja na Pasaka kubwa kama tunavyofanya usiku wa leo. Kuponya mapengo, vivyo hivyo kwa Hezekia. Hezekia alikuwa mfalme mcha Mungu sana.

Uzia alifanya makosa machache, akafukiza uvumba hekaluni, akawa na ukoma hivyo, na ikabidi ajitenge na watu wengine, lakini kwa ujumla, alifanya mambo mengi mazuri. Aliboresha jeshi, akaweka jeshi huko nje katika ufalme wa kusini wa wapiganaji 307,500, na kuwapa wote silaha za kujilinda zinazofaa.

Mawazo mengine machache. Agano Jipya linamtaja Isaya kwa jina mara 20 zaidi ya manabii wengine wote wa maandishi kwa pamoja. Mara 20 tunasikia neno Isaya likitajwa, ambalo linatukumbusha tena jinsi waandishi wa Agano Jipya walivyomtumia Isaya kwa nguvu, hasa Paulo. Hata hivyo, ni udanganyifu kidogo, ukirudi kwenye Agano Jipya na ukienda kwa idadi ya sura, Isaya anashika nafasi ya 5 kwa urefu.

Ni wazi kwamba Zaburi ndicho kitabu kirefu zaidi katika Agano la Kale. Hilo ni dhahiri, lakini kile ambacho huenda usijue kuhusu urefu wake ni kwamba ingawa Mwanzo ina mistari mingi, sura 50, si 66 za Isaya, Mwanzo kwa kweli ni kitabu cha pili kwa urefu zaidi katika Biblia ya Kiebrania. Sura hiyo ya kuvutia ya kumchukua bibi harusi kwa ajili ya Isaka ina mistari 67.

Baadhi ya sura hizo za masimulizi zinajumlishwa katika Mwanzo. Ezekieli, ingawa ina sura 48 pekee, kwa kweli ni ya tatu kwa urefu zaidi kwa upande wa hati ya kukunjwa. Kwa muda mfupi tu, Yigal Yadin alipokuwa akichimba kilele cha Masada mwanzoni mwa miaka ya 1960, karibu na sinagogi alilolifunua kulikuwa na sehemu ya kitabu cha Ezekieli, ambayo ilijumuisha hadithi ya Bonde la Mifupa Kavu inayoanza kuchanua.

Kwa hivyo, unapozungumzia hati za kale, bila shaka, Masada iko chini katika eneo kavu la Bahari ya Chumvi, lakini si mapango 11 tu huko Qumran ambapo baada ya utafutaji wote kufanywa miaka kadhaa baada ya ugunduzi wa awali; kumekuwa na hati zingine za kibiblia zinazorejea nyakati za Agano Jipya la Kale au mapema zaidi. Hati ya Ezekieli kutoka Masada ni mfano wa hilo. Kisha sura 52 katika Yeremia, na hatimaye, Isaya yenye sura zake 66.

Ili kukupa wazo dogo, katika sura 66 za Isaya, wakati zote zimeshonwa pamoja, nadhani kuna sehemu 11 tofauti zilizoshonwa pamoja na utumbo wa mnyama unaounda hati nzima. Ilikuwa na urefu wa futi 24. Kama nilivyoonyesha, mfano wa futi 24 unapatikana katika Madhabahu ya Kitabu.

Jambo lingine kuhusu Isaya, hebu tuzungumzie kuhusu Haph torot . Huwezi kuelewa Injili bila Haph torot . Katika kuzindua huduma yake ya hadharani, si katika Mbatizaji

wa Kwanza wa Dallas, bali katika sinagogi la mji wake wa Nazareti, inasema katika sura ya 4 ya Luka, Alifundisha katika masinagogi yao, yaani, katika eneo la Galilaya.

Alikwenda Nazareti, mahali alipolelewa, na siku ya Sabato, alikwenda kwenye sinagogi. Kwa hivyo utakuwa kama Bwana wako usiku wa leo, ukienda kwenye sinagogi. Kwa kweli, kusanyiko hili maalum, ingawa lina uhusiano na harakati za kihafidhina, rabi hatumii neno hekalu kwa kusanyiko hili.

Ni sinagogi, ambalo ni usemi wa kitamaduni zaidi. Kwa kweli, sinagogi ni neno la Kigiriki linalomaanisha kukusanyika pamoja, linalorejelea watu. Alikwenda Nazareti, na akaingia katika sinagogi kama ilivyokuwa desturi yake, na akasimama kusoma, na akapewa kitabu cha nabii Isaya.

Kwa hivyo, yawezekana walikuwa na geniza , yaani eneo la kuhifadhia hati, na baadhi ya geniza hizi za zamani , kama vile katika sinagogi la Cairo, zimetoa hati za zamani sana na zenye thamani kubwa. Lakini, uhifadhi wa hizi kutoka kila wiki hadi kila mwezi na kila mwaka, kulikuwa na chombo na hati hiyo ya kukunjwa ilikabidhiwa kwake na kuikunjua. Kwa hivyo, yawezekana waliikunjua hadi kama futi 21; nilisema tu 24 kwa sababu, kumbuka, hakukuwa na mgawanyiko wa sura katika Biblia ya Kiebrania hadi karne ya 13 BK.

Kwa hivyo, ilibidi ujue ni wapi kwenye kitabu cha kukunjwa ili kupata mahali. Ndiyo maana katika masinagogi ya kisasa, Torati ambazo hazina nambari za sura au mistari lazima zizungushwe mapema ikiwa kuna usomaji zaidi ya mmoja wakati wa ibada. Inaweza kusababisha kuchelewa kwa ibada kwa takriban dakika 10 hadi watakapofungua kitabu cha kukunjwa na kupata mahali.

Kwa hivyo, ili kupunguza muda unaohusika, wanajikunja mapema kisha wanaziweka pembeni kisha wanazitoa nje. Kwa hivyo, anazungumzia kuikunjua gombo, na akapata mahali. Neno hilo dogo, Alipata mahali.

Pale ilipoandikwa, Roho wa Mungu yu juu yangu kwa sababu amenitia mafuta. Na, bila shaka, tunajua hili leo linatokana na sura ya 61. Kisha, katika mstari wa 20, baada ya kujitambulisha na mtumishi huyu wa Bwana, anakunjwa kitabu, anakirudisha kwa mtumishi, na kuketi chini.

Sasa, nini kinaendelea katika sinagogi? Mara tu Alexander Mgiriki alipoingia baada ya 330 KK, alitaka kubadilisha kila kitu kuwa Kigiriki. Mtume wa utamaduni wa Kigiriki na Uenezaji wa Kigiriki wa ulimwengu wa Mediterania na sehemu nyingi mashariki mwa hapo. Kwa hivyo, alisema, Wayahudi wacha Mungu sana waliogopa mabadiliko mengi sana.

Ukumbusho wa kitabu cha Matendo, kulikuwa na aina mbili za Wayahudi hasa katika kitabu cha Matendo. Kundi moja tunaliita Waebrania. Kundi la pili, Wagiriki.

Waebrania walikuwa Wayahudi walioishi katika nchi ya Israeli, waliishi karibu na hekalu, hawakukubali mambo mapya ya lugha au kitamaduni kutoka kwa watu walioishi nje ya nchi. Walikuwa wa kitamaduni sana katika mtindo wao wa maisha. Hawakuwa tayari kubadilika kwa sehemu kubwa.

Na kisha kulikuwa na Wayahudi wa Kigiriki. Hilo lilichukua mitindo ya kisasa, baadhi yake. Hawakuogopa kukubali lugha ya Kifaransa kwa uhuru zaidi.

Nukuu kutoka vyanzo vya kipagani mara tatu katika maandishi ya Paulo. Ananukuu kutoka vyanzo vya kipagani. Kwa nini? Paulo alikuwa Myahudi wa ugenini.

Aliishi katika eneo ambalo ni Uturuki ya kisasa, mji mdogo karibu na Bahari ya Mediterania unaoitwa Tarso. Kwa hivyo, alikuwa na uraia wa Kirumi. Na Paulo alikuwa na elimu huru na iliyo wazi zaidi.

Paulo anafanya nini? Paulo alijua Kigiriki chake, si Kiebrania na Kiaramu pekee. Karibu nusu ya nukuu katika Paulo zinatokana na Septuagint. Kwa hivyo, Paulo angeweza kunukuu Septuagint.

Alikuwa na ufahamu huo wazi zaidi wa utamaduni wa Kigiriki, kama Stefano alivyofanya. Hoja yangu hapa ni kwamba Wamakabayo walipokuja katika nchi ya Israeli, wakapigana na Wagiriki wa Seleucid karibu mwaka wa 168, moja ya vita vikubwa kati ya Agano lilitokea mwaka wa 198. Na wale kati yenu mtakaowahi kwenda Israeli wataenda Bania, mkipanda kuelekea sehemu ya kaskazini ya nchi.

Banias imetengwa kwa mungu wa asili wa Kigiriki, PAN, Pan, lakini huwezi kusema Pan, unasema Ban, au Banias, kwa ukumbusho wa mungu huyu, anayeabudiwa katika eneo ambalo kuna maji mengi yanayomwagika. Na ni eneo ambalo unaweza kuona pango lililowekwa wakfu hapo kwa mungu Pan. Ni Uyahudi.

Hili ndilo eneo ambalo Waptolemia walitoka Misri. Mmoja wa majenerali wa Alexander alikuwa Ptolemy. Alitawala Palestina hadi 198 KK, baada ya ufalme kugawanyika wakati wa kifo cha Alexander. Wengine, Waseleucids, waliotawala kutoka Damasko, walikuwa Wagiriki wa Siria.

Walikuwa na vita hivi vikubwa, kile Agano Jipya lilichokiita Kaisaria Filipi. Waptolemia walishindwa, na wakaangamizwa. Septuagint ilitolewa chini ya Waptolemia karibu mwaka 275 huko Misri.

Sasa miaka mia moja hivi baadaye, wamepigwa na butwaa, wanarudi Misri, na ni nani anayechukua nafasi sasa? Wagiriki wa Seleucid, ambao wanakuwa watu wanaohamia chini miongo mitatu baadaye katika eneo la Yerusalemu. Antiochus

Epifania anasema, hebu tuwatawale Wayahudi hawa katika mtindo wa maisha wa Kiyunani zaidi. Familia ya Makabayo ilisema, kimsingi, ing'inize puani mwako.

Hatukubaliani na hili. Tutapigana. Kwa hivyo, Yuda, mpiga nyundo, Makabe, baada ya hekalu kunajisiwa na kadhalika, anapigana.

Alitoka katika familia ya kikuhani. Na , bila shaka, tuna Hanukkah, ambayo Yesu anasherehekea huko Yerusalemu, Yohana 10:22, ambayo inaadhimisha unajisi huu wa hekalu, huku Zeus akiwekwa hapo na Wayahudi wakilazimika kusafisha hekalu. Kuna nini hapa? Soma Makabayo.

Inatuambia asili ya haftara. Inasema kwamba ikiwa Wayahudi wangepatikana na nakala za Torati, wangeweza kuuawa. Na ikiwa wangewatahiri watoto wao, wanawake wangeweza kuuawa.

Wayahudi, hasa wakati wa karne ya pili, waliunda mfumo wa kuvutia sana wa usomaji. Walipata sehemu za manabii zilizohusiana kimaudhui na mada katika Torati, na hivyo wakaanza kusoma manabii.

Na, bila shaka, msingi wa Uyahudi ni Torati. Manabii hutafakari mada zilizopatikana tayari katika Torati, kama vile maandishi yanavyofanya. Na hivyo, masomo haya kutoka kwa manabii, masomo ya haftarah, kama yanavyojulikana, au haph torot , hiyo ni wingi, ingesomwa katika masinagogi, na Wayahudi walipokusanyika.

Na kama Wagiriki wa Siria wangeingia na kusema, unasoma nini? Loo, hatuna Torati zozote hapa. Hata hivyo, walichokuwa wakifanya kilikuwa ni usomaji unaofaa kwa parasha fulani kutoka kwa Torati ambayo kwa kawaida ingesomwa kwenye mzunguko huo wa usomaji wa Torati. Kwa hivyo, labda hii ndiyo unayo katika Luka sura ya 4, usomaji wa haftarah.

Na kwa hivyo hili lingekuwa jambo ambalo lingechukua baadhi ya mada kutoka kwa usomaji unaofaa wa Torati kwa siku hiyo. Sawa, hivyo ndivyo Yesu anavyofanya katika sinagogi la mji wake huko Nazareti. Na ingawa baada ya muda, Wayahudi hawakuwa hatarini tena kutokana na kusoma Torati, hatimaye utaratibu huu ulikwama.

Na hivyo, katika masinagogi leo, ndivyo hasa vinavyoendelea. Kila Sabato kuna, zaidi ya hayo, usomaji wa haftarah unaoambatana na usomaji wa kawaida wa Torati. Kwa kuvutia, Wayahudi wakati mmoja, hapo awali, walikuwa na Isaya 53 kama sehemu ya usomaji wa haftarah.

Lakini kwa sababu Wayahudi walipitia mengi mikononi mwa Torati, na Torati ilikuwa ya Wakristo, kwa upande wa kuzungumzia Isaya 53, kwani kanisa mara nyingi liliwalazimisha Wayahudi kufikiria Isaya 53 kwa maneno ya Kikristo sana ya tafsiri,

Wayahudi waliishia kurudi nyuma na kuacha kutumia Isaya 53 kama sehemu ya haftarah. Kwa hivyo, hutaipata leo. Maneno ya mwisho kuhusu haftarah.

Kati ya masomo yote ya haftara katika maisha ya sinagogi, mengi yanatokana na unabii wa Isaya. Na ukienda nami kwenye sinagogi na kuchukua kitabu cha haftara, kitabu kinachotumika kwa masomo ya Torati, ambacho pia huingiza masomo yanayofaa kutoka kwa manabii, haftara, utagundua kuna haftara 20 kutoka kwa Isaya, 9 kutoka kwa Yereimia, 10 kutoka kwa Ezekieli, na 16 kutoka kwa Wafalme. Wafalme katika haftara, hiyo ni kweli, ulijifunza siku ya kwanza ya darasa, kwamba Wafalme, 1 na 2 Mambo ya Nyakati, 1 na 2 Wafalme, ni sehemu ya Nevi'im.

Na kwa hivyo, haya ni masomo yaliyoratibiwa. Bila shaka, yana baadhi ya mambo ya kinabii. Mambo ya Eliya na Elisha kutoka 1 na 2 Wafalme ni sehemu ya hayo.

Kwa hivyo, tusifikirie kuwa haina uhusiano wowote na manabii. Sawa, sasa nageukia swali la uandishi wa kitabu cha Isaya. Na kuna mambo kadhaa ambayo ningependa kusema kuhusu hilo kwa njia ya utangulizi.

Kwanza, sitaweza kueleza hili kwa undani, lakini nataka kujaribu kukupa hisia ya hoja za kile ambacho wakati mwingine huitwa umoja wa kitabu. Kwa nini kuna shule moja inayobishana kwamba Isaya, nabii, kama tunavyomjua, ndiye nabii pekee ndani yake, mwana wa Amози, kimsingi ndiye mwandishi wa kitabu kizima. Na nyingine inashikilia uandishi wa kitabu mara mbili au kama mhadhiri mmoja niliyewahi kumsikia katika chuo hiki ambaye alikuwa akizungumza kuhusu unabii wa Isaya; alimnukuu Sheldon Blank, ambaye ameandika kuhusu Isaya na anasema huenda kulikuwa na Isaya 18 tofauti.

Lakini mtazamo unaoshikiliwa zaidi ni Isaya wawili. Deutero -Isaya ni mtu anayeshikilia uandishi mwingi wa kitabu. Deutero -Isaya, wakati mwingine hujulikana kama Isaya wa pili, ndiye ambaye angekuwa mwandishi wa sehemu kuu ya pili ya kitabu, 40-66.

Na tarehe ya kitabu hiki kinachoitwa Deutero , au Isaya wa pili, ingekuwa karibu 540 KK Kwa hivyo, hiki ni Deutero -Isaiah. Sasa kitabu chako cha kiada cha Newsome kitatumia neno hilo Deutero -Isaiah, na vitabu vingi vya kiada vinavyomhusu Isaya vitamrejelea Deutero -Isaiah, vingine vinamrejelea Trito-Isaiah, Isaya wa tatu. Kuona mkono mwingine katika kitabu, maendeleo mengine katika uhariri wa kitabu, Trito, inayodhaniwa kuwa 55-66, sehemu hiyo ya mwisho ya takriban sura 11 kutoka sura 55-66, 11 au 12.

Wazo hapa ni kwamba Isaya wa pili aliishi miongoni mwa mateka huko Babeli, na wazo hapa ni la shule ya pili ya Isaya, kwamba kuishi miongoni mwa mateka huakisi hali ya uhamishoni uhamishoni. Wasomi mara nyingi wamemsifu Isaya wa Pili kama mmoja wa waandishi werevu zaidi wa maandiko, mmoja wa sehemu bora zaidi za

nyenzo za unabii, lakini bado inaonekana kuwa ya ajabu sana ikiwa mtu huyu aliyechangia sura hizi 27 kuanzia 40-66, mtaalamu huyu wa fasihi, jina lake lilikuwa limetoweka hata kabla ya wakati unapofika kwenye Agano Jipya Septuagint inapotafsiriwa. Na ni kweli kwamba tuna kazi za bandia, au angalau zisizojulikana, katika Biblia ya Kiebrania.

Sijui ni nani aliyeandika Kohelet, lakini nadhani Kohelet ndiye aliyetafsiri Septuagint na Mhubiri anaangalia maisha kupitia macho ya Sulemani, labda katika utambulisho wa tamthilia, lakini labda haikuandikwa na Sulemani haswa. Tuna Waebrania katika Agano Jipya, ambayo ni wazi ni kazi isiyojulikana, kuna mapendekezo mengi ambayo yametolewa, ni nani aliyeandika Waebrania. Nakala zingine za Agano Jipya zitakuambia hata barua ya Paulo kwa Waebrania.

Baba mkwe wangu alikuwa na Toleo la zamani la King James, na zaidi ya hayo, barua ya Paulo kwa Waebrania. Leo, kwa kawaida huoni hilo. Sasa, hoja za Isaya wa 2, swali zima la uandishi wa Isaya, hazikuanza hadi sehemu ya mwisho kabisa ya miaka ya 1700, na kulikuwa na wasomi kadhaa, hasa wasomi wa Ujerumani, kuanzia wakati wa Mapinduzi ya Ufaransa mnamo 1789 na hadi mwanzoni mwa miaka ya 1800, baadaye miaka ya 1800, na hadi mwanzoni mwa miaka ya 1900.

Watu walianza kuhoji sehemu tofauti za kitabu, wakikipinga, kama kingeweza kutoka kwa mkono wa nabii Isaya wa karne ya 8. Na hoja kuu zilizo nyuma ya shule ya Deutero -Isaya, nitakupa hoja kuu tatu. Moja ni swali la mpangilio wa kihistoria wa kitabu.

Ingawa baadhi ya watu wangeanza na uchunguzi, jina la Isaya halijatumika katika 40-66, na hutasoma chochote kumhusu Isaya. Ni wazi kwamba katika sura ya 7, unazungumzia kuzaliwa kwa watoto wake, na mkewe, nabii wa kike, na kadhalika. Na unakutana na Isaya katika kipindi hicho cha kihistoria.

Ambapo anafanya ushauri wa kichungaji na Hezekia. Lakini baada ya hapo, ukishafikisha miaka 40, jina lake halipo. Lakini hoja kuu tatu, kwanza kabisa, ni mazingira ya kihistoria.

Hoja inasema kwamba sura hizo, 40-66, haziendani na wakati wa nabii Isaya wa karne ya 8. Kwa kweli zinaonyesha kipindi tofauti. Zinaonyesha kipindi cha utumwa wa Babeli.

Maporomoko ya Ufalme wa Kusini, 586. Ilikuwa Yeremia na Danieli waliosema kutakuwa na utumwa wa miaka 70. Na kwa hivyo, miaka 70 inakaribia kuisha, na wasomi wengi wanaoshikilia shule ya deutero wangesema Koreshi alikuwa tayari ameorodheshwa.

Ingekuwa Uajemi ambao ungeingia na kuipindua Babeli na kuchukua uongozi wa Mashariki ya Karibu ya kale mnamo 539. Kwa hivyo, kuna mpangilio tofauti wa kihistoria. Maelezo ya vifungu vichache yanaonekana kuwa kwamba miji ya Yuda ni ukiwa na magofu.

Na hekalu linaweza kuwa limebomolewa. Na watu wako uhamishoni kama mateka. Na sura ya 40 inaanzaje? Nachamu , nachamu Ami , wafarijini, wafarijini watu wangu.

Yerusalemu imelipa maradufu kwa dhambi zake zote. Uhamishoni ulikuja, kama Yeremia alivyotabiri, kwa sababu ya dhambi kuu ya kuabudu sanamu. Na kwa maoni ya Yeremia, kulikuwa na sanamu nyingi sana zilizokuwa zikizunguka Yuda.

Na hivyo, kiroho, ufalme wa kusini uliondolewa ibada ya sanamu kama tatizo kubwa. Na kamwe katika historia ya Wayahudi haikuwa tatizo kubwa tena. Huwezi kwenda kwenye kurasa za Agano Jipya na kusema ibada ya sanamu ni tatizo kubwa.

Ndiyo, 1 Yohana inasema jilindeni na sanamu. Na kuna marejeleo mengine machache madogo katika Agano Jipya. Lakini si mada kuu au inayopendwa katika mafundisho ya Yesu, sivyo? Hilo ni swali la balagha.

Hapana. Israeli walijifunza somo. Walipoteza nchi yao kwa sababu ya ibada ya sanamu.

Kwa hivyo, inadaiwa, kuna mpangilio tofauti hapa, mpangilio tofauti wa kihistoria. Jambo la pili lililoibuliwa na shule ya pili ya Isaya ni kwamba kuna mtindo tofauti wa fasihi. Zimeandikwa, yaani 40 hadi 66, kwa mtindo wa Kiebrania tofauti kabisa na wa kwanza.

Mtindo huu wa Kiebrania una hisia zaidi. Mwandishi anaiga miji na asili. Anaonekana kujaribu kusimulia hadithi ili zipewe miguso ya tamthilia.

Mifano ya usemi. Mambo yenye nguvu sana katika Biblia. Nyasi hunyauka na maua hukauka, lakini neno la Bwana hudumu milele.

Wale wanaomtumaini Bwana watapata nguvu mpya. Watapanda juu kwa mabawa kama tai, watakimbia na hawatachoka, watatembea na hawatazimia. Baadhi ya vifungu hivi vya kawaida ambavyo mimi na wewe tunavifahamu vinatoka kwa Isaya wa pili, ambapo ana matumizi mengi ya ushairi, mifano na sitiari.

Na hivyo, mtindo wa fasihi unaakisi ushairi wenye uzuri na nguvu kubwa katika nahau tofauti kutoka 1 hadi 39 ambayo huwa zaidi ya kihistoria au mtindo wa ni mtindo unaozingatia zaidi kemeo. Ilhali 40 hadi 66 ni tofauti. Hoja kuu ya tatu iliyoibuliwa na shule ya Deutero -Isaya ni mojawapo ya hoja kuu tatu kutoka kwa mtazamo wa kitheolojia.

Kwanza, Isaya anaonya. Anaonya kuhusu miungano ya kisiasa. Anaonya kuhusu hukumu itakayokuja, si kwa Israeli pekee, bali pia kwa mataifa yanayozunguka.

Hukumu imekaribia na kuna wito wa toba. Lakini katika 40 hadi 66, Isaya anasema, hukumu ya dhambi tayari imetokea. Sema na Yerusalemu kwa upole, sura ya 40 inasema.

Mtangazieni, utumishi wake mgumu umekamilika. Yaani, uhamisho umekwisha. Dhambi yake imelipwa.

Hakika, amelipwa maradufu kwa dhambi zake zote. Kwa hivyo, picha hiyo ni ya matumaini zaidi. Kuna huruma kwa lugha.

Bwana anakuja kuwaachilia Israeli, kuwakomboa Israeli, kuwakomboa Israeli. Ni juu. Inazungumzia tumaini.

NT Wright anapata wapi nyenzo nyingi anapozungumzia kuhusu mustakabali katika mpango wa Mungu? Hiyo mbingu mpya, dunia mpya, 65, 66. Huo ni Isaya ambapo NT Wright anarudi kwenye Agano la Kale ili kupata maono haya ya dunia mpya. Sio NT Wright pekee, bali wengine wanamtazama Isaya anayezungumzia kuhusu upya, urejesho, na kuoia tena.

Hephzibah, usemi huo wa kuvutia sana katika sura chache za mwisho za kitabu, ambao ni Yahweh akisema, furaha yangu iko ndani yake. Itakuwa nchi ya Beulah, si nchi ya Beulah yake, lakini Beulah inamaanisha ndoa. Kuna urejesho, kuungana pamoja, Yerusalemu iliyosafishwa, Yerusalemu mwaminifu, watu waliokombolewa.

Na hivyo, mtazamo wa kitheolojia unazungumzia kuhusu watumishi hawa wanaoteseka, ambao, kupitia mchakato wa mateso, hutakaswa. Na ingawa sura 39 za kwanza zinazungumzia zaidi kuhusu mfalme wa kimasih, hapo ndipo tunapopata ahadi za Daudi kuhusu Masihi anayekuja, sura ya 9, sura ya 11, na kadhalika. Sura za mwisho, 40 hadi 66, zinazungumzia mtumishi anayeteseka anayechukua nafasi ya mfalme wa kimasih.

Na Israeli wakarudi kutoka utumwani, wakirudi kutoka utumwani ili kurejesha nchi yao. Kwa hivyo, mada ni msamaha, ukombozi, urejesho, na neema, na faraja, na tumaini. Hii ndiyo hali, sauti ya theolojia ya Isaya wa 2.

Na kwa hivyo, unapoangalia hoja ya Isaya wa 2, mojawapo ya vifungu vinavyonukuliwa mara nyingi vinavyotumika katika hoja ya Isaya wa 2 ni kutajwa kwa jina la Koreshi, Koreshi, ambalo ni jina la mfalme wa Uajemi. Sasa, Koreshi hakutawala Uajemi hadi mwaka wa 539. Kwa miaka 210, angekuwa katika kiti cha

uongozi hadi Alexander Mkuu atakapokuja kama mtawala mkuu anayefuata wa Mashariki ya Karibu ya Kale.

Lakini unaposoma mistari hii ambayo imefuatana mwishoni mwa sura ya 44, inayomtaja Koreshi kwa jina, hapa kuna pengo la zaidi ya miaka 200. Isaya, mwana wa Amози, ni wa karne ya 8. Koreshi hapa ni katikati ya karne ya 6.

Na hivyo, katika 44.28, inasema, Koreshi, yeye ni mchungaji wangu. Atatimiza makusudi yangu yote. Akisema kuhusu Yerusalemu, Utajengwa, na kuhusu hekalu, msingi wako utawekwa. Amri ya Koreshi ilikuwa nini? Rahisi kukumbuka, kama nambari ya simu.

Ezra 1:2, 3. Ezra sura ya 1, mistari ya 2 na 3, ambapo amri au amri ya Koreshi inasema, unaweza kurudi nyumbani. Alikuwa mtawala mpole. Na, bila shaka, Z kubwa, vifusi vilileta kundi la kwanza nyumbani, karibu 50,000 kati yao.

Na amri hiyo, ambayo ilikuwa miezi michache tu baada ya Koreshi kuingia madarakani. Na hivyo, kurudi kwa kwanza kunaanza mwaka 536. Koreshi anatajwa tena, na neno Mashiach linatumika kwake katika 45.1. Angalia, katika manabii tuna mambo ya kuvutia.

Nebukadneza, mfalme huyu mpagani wa Babeli, anaelezewa kama Avdi, mtumishi wangu. Nebukadneza, Mungu anasema hivi kumhusu. Sasa anasema, mpakwa mafuta wangu, Masihi wangu, ni Koreshi.

Kumbuka, Mashiach ana maana mbalimbali. Aliyeteuliwa na Mungu, wakala wake, na huyo anaweza hata kuwa mtu wa kidunia. Wakristo wengi wana maono ya handaki kuhusu kile ambacho Mungu anaweza kufanya.

Mungu hufanya kazi zaidi ya makundi ya kitamaduni ya mawazo ya Kikristo. Ana ulimwengu wote mikononi mwake. Anadhibiti kila kitu.

Huo ndio ujumbe wa Maandiko ya Kiebrania. Na mtawala wa kidunia anaelezewa kama wakala wa Mungu katika maisha ya Wayahudi kwa sababu angekuwa chombo ambacho Wayahudi wangeweza kurudi nyumbani na kujenga hekalu hilo la baada ya uhamisho. Kivuli kidogo tu cha ubadhirifu wa hekalu la Sulemani, lakini hekalu la baada ya uhamisho ambalo hatimaye lingekamilishwa yapata mwaka 516, na ambalo linatajwa katika Hagai ambapo watu walikuwa wakijenga nyumba zao wenyewe, na Hagai pamoja na Zekaria na wengine wa wakati huo waliwashirikisha Wayahudi na kuwalazimisha kufanya kazi ili kukamilisha hekalu hilo licha ya upinzani wa Wasamaria, licha ya kusimamishwa kwa kazi, ilitokea.

Kwa hivyo, huyu hapa Koreshi. Ametajwa katika wale wanaopinga Isaya wa pili, na mtu anapaswa kuelezea jina hili linatoka wapi. Je, Koreshi angeweza kuwa pale

wakati Isaya wa pili, nabii huyu asiyejulikana, anapoandika miongoni mwa mateka, na kwa hivyo, anataja jina lake? Je, Koreshi, ikiwa mtu hata kubali mtazamo huo, angeweza kuingizwa baadaye wakati maandiko haya yalipokuwa yakibadilishwa na jina lake linakuwa kile ambacho wasomi hukiiita gloss, yaani, gloss ya Kiebrania - nyongeza ya baadaye ya nyenzo na kwa njia fulani kuisasisha au kuelezea kwa nyongeza hii? Tuna masasisho kwenye nyenzo.

Ibrahimu anaenda wapi kumfuata Lutu wakati wafalme wanne dhidi ya wale watano wanapokutana? Lutu ameibiwa, na anamchukua hadi juu kabisa, na Dani, sawa, Dani alikuwa bado hajazaliwa, sivyo? Dani alikuwa mwana wa Yakobo. Kwa hivyo, Ibrahimu alikuwa Yakobo na bado hapo panaelezwa kama mahali ambapo Ibrahimu alimwoko Lutu, mipaka ya kaskazini ya nchi katika Hifadhi ya Mazingira ya Dan, mojawapo ya maeneo yangu mazuri na ya kupendeza katika nchi. Ninapenda miti, wakati wowote unapoweza kupata miti katika Israeli, huwa ni bonasi kila wakati.

Watu wengi wangesema ni nchi ya miamba na kuikunja yenye miamba mingi na hati chache. Kwa hivyo hapo ndipo alipomwoko, hiyo ingekuwa nyongeza ya baadaye dhahiri katika maandishi. Kwa hivyo kwa muhtasari basi, hizi hapa hoja zako kuu tatu za kwa nini kitabu hiki kinaweza kuwa na maendeleo mawili makubwa.

Sura 39 za kwanza labda zilitoka kwa mkono wa Isaya nabii kama tunavyomjua, nabii wa karne ya 8, karne ya 7. Labda nabii huyu mwingine asiyejulikana alitunga huyu mwingine kutoka utumwani Babeli. Huu umekuwa mtazamo wa kawaida unaokubalika kuhusu utangulizi wa kibiblia na vitabu vingi vinadokeza hili.

Hata hivyo, kumbuka kuwa ni imani iliyochelewa. Hadi miaka 200 iliyopita hakuna mtu aliyejua hili, akalipendekeza na kuna Wayahudi wengi wa Orthodox leo na Wakristo wengi wahafidhina ambao bila shaka wangehoji vipengele vyake. Katika darasa letu lijalo nitazungumzia baadhi ya hoja kwa wale wanaoshikilia umoja wa kitabu hicho kwa kujibu hoja za Deutero -Isaya.

Tutaonana usiku wa leo saa 4.45.

Huyu ni Dkt. Marv Wilson katika mafundisho yake kuhusu Manabii. Huu ni kipindi cha 24, Isaya Sehemu ya 2.